

በአገር አቀፍ ደረጃ የተከናወኑ ዋና ዋና ታሪካዊ ድርጊቶች

ተ. ቁ.	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
1	ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በጋራ ሙሉታ ደጃዘማች ተብለው የተሾሙበት	1897	102
2	ልዑል ራስ መኮንን ያረፉበት	1898	101
3	ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሲዳሞ የተሾሙበት	1900	99
4	ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሐረርጌ የተሾሙበት	1902	97
5	አጼ ምኒሊክ ያረፉበት/ልጅ እያሱ የነገሱበት	1906	93
6	ራስ ሚካኤል በወሎ በትግራይና በጎጃም የነገሱበት	1907	92
7	ንግስት ዘውዲቱ የነገሱበት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አልጋ ወራሽ የሆኑበት	1909	90
8	የሰገሌ ጦርነት የተካሄደበት	1909	90
9	እቴጌ ጣይቱ ያረፉበት	1910	89
10	የሕዳር /የገንፋን/ በሽታ የነበረበት	1911	88
11	ልጅ እያሱ የተያዙበት	1913	86
12	ኢትዮጵያ የዓለም መንግሥታት ማኅበር አባል የሆነችበት	1916	83
13	የባሪያ ነጻነት ደንብ የወጣበት	1916	83
14	ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት የተቋቋመበት	1917	82
15	ፊታውራሪ ኃብተ ጊዮርጊስ ማተሚያ ቤት የተቋቋመበት	1918	81
16	አቡነ ማቲዎስ ያረፉበት	1919	80
17	ንግስት ዘውዲቱ ያረፉበት	1922	77
18	ራስ ጉግሳ ወሌ በጎንደር የሞቱበት	1922	77
19	ቀዳማዊ ኃይለ ስላሴ የነገሱበት	1923	76
20	የወልወል ግጭት የተደረገበት	1927	72
21	የማይጨው ጦርነት የተካሄደበት ኢጣልያ ወደ ኢትዮጵያ የገባችበት	1928	71
22	የኢትዮጵያ ሰማዕታት ቀን	1929	70
23	በጅማ ገነቱ ላይ በአርበኞች ውጊያ የተደረገበት	1930	69
24	እንግሊዝ ኢጣልያን ከኢትዮጵያ ለማስወጣት የመጣበት	1933	66
25	ኢጣልያን ድል የተመታችበት	1933	66
26	ለኢትዮጵያ ሰማዕታት ሀውልት የተሰራበት	1937	62
27	አቡነ ባስሊዎስ ሊቀ ጳጳስ የሆኑበት	1943	56
28	ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር በፌዴሬሽን የተዋሃደችበት	1943	56
29	የሽንቁጤ ረሃብ በቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ ዘመን የገባበት	1950	49
30	እነጄኔራል መንግሥቱ ነዋይ የቀዳማዊ ኃ/ሥላሴን መንግሥት ለመገልበጥ ሙከራ ያደረጉበት	1953	46
31	ልዕልት እቴጌ መነን የሞቱበት	1953	46
32	ኤርትራ ከኢትዮጵያ የተዋሃደችበት	1955	44
33	የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የተቋቋመበት	1955	44
34	የጎጃም፣ የትግራይና ባሌ ገበሬዎች አመፅ የተካሄደበት	1956	43
35	የአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ ተማሪዎች ኘፌዝዳንት ጥላሁን ግዛው የተገደለበት	1962	37

ተ. ቁ.	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
36	ኮሌራ በሽታ የገባበት	1963	36
37	የወሎ ድርቅ ዓመት	1964	35
38	የኢትዮጵያ አብዮት የፈነዳበት	1966	33
39	ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ከሥልጣን የወረዱበት	1967	32
40	የዕድገት በጎበረት የዕውቀትና የሥራ ዘመቻ በዓል የተከበረበት	1967	32
41	የገጠርን መሬት የመንግሥት ያደረገው አዋጅ የታወጀበት	1967	32
42	የከተማ ቦታና ትርፍ ቤት የመንግሥት ያደረገው አዋጅ የታወጀበት	1967	32
43	ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ያረፉበት	1967	32
44	ደርግ ሥልጣን የያዘበት	1967	32
45	የኃይለስላሴ ብር የተቀየረበት	1967	32
46	በኢትዮጵያና በሶማሊያ መካከል የተደረገ ጦርነት /የመጀመሪያው የሚሊሻ ከየአካባቢው የዘመተበት/	1969	30
47	ሠፈራ የተጀመረበት ዓመት	1969	30
48	የአምራቾች ህብረት ሥራ ማህበራት መቋቋም የጀመረበት	1970	29
49	ቀይ ሽብርና ነጭ ሽብር የተካሄደበት	1970	29
50	የቀይ ጦር ዘመቻ	1971	28
51	ቀይ ኮከብ ሁለገብ ዘመቻ	1972	27
52	ኢ.ሠ.ፓ.አ.ኮ የተመሰረተበት	1972	27
53	ብሄራዊ ውትድርና በአገር አቀፍ ደረጃ የታወጀበት ጊዜ	1975	24
54	የመጀመሪያው የሕዝብና ቤት ቆጠራ የተካሄደበት	1976	23
55	የመጀመሪያው ዙር ብሔራዊ ውትድርና	1976	23
56	በደርግ ዘመን የኢትዮጵያ ድርቅ	1977	22
57	ሁለተኛው ዙር ብሔራዊ ውትድርና	1977	22
58	የኢ.ሠ.ፓ ምሥረታና የ10ኛው የአብዮት በዓል የተከበረበት	1977	22
59	የሰፈራ ፕሮግራም በመላ ሀገሪቱ የተካሄደበት ጊዜ	1977	22
60	የመንደር ምሥረታ የተካሄደበት	1978	21
61	የኢትዮጵያ ህዝብ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ተመሰረተ	1980	19
62	ደርግን ከሥልጣን ለማውረድ በግንቦት 8 በጄኔራሎች የመፈንቅለ መንግሥት መከራ የተካሄደበት	1981	18
63	የደርግ ሥርዓት የተወገደበት	1983	16
64	ኢህአዴግ ሥልጣን የያዘበት	1983	16
65	የመጀመሪያው አገር አቀፍ ምርጫ የተካሄደበት	1986	13
66	ሁለተኛው የሕዝብና ቤት ቆጠራ የተካሄደበት	1987	12
67	የኢትዮ ኤርትራ ጦርነት	1990	9
68	ሁለተኛው አገር አቀፍ ምርጫ የተካሄደበት	1992	7
69	ሶስተኛው አገር አቀፍ ምርጫ የተካሄደበት	1997	2

በክልል ደረጃ የተከናወኑ ዋና ዋና ታሪካዊ ድርጊቶች

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
1	ትግራይ	አጼ ካሌብ በቁፋሮ የተገኘበት	1898	101
		ደጃዝማች አብረሃ አርአያና ራስ አባተ የተዋጉበት	1902	97
		በሃውዜን አካባቢ (የአኮራ) የተካሄደ ጦርነት	1905	94
		የጨርጨር ውጊያ/ከራያ ጋ የተካሄደበት	1922	77
		የአክሱም ሀውልት ወደ ጣሊያን የተወሰደበት	1930	69
		ቀዳማይ /አንደኛ/ ወያኔ ዓመፅ	1935	64
		አፄ ኃ/ስላሴ አክሱም መጥተው አፄ የተባሉበት	1945	54
		የተመሰረተበት	1948	51
		የመጀመሪያ ድርቅ በትግራይ	1951	48
		አንበሳ ወረራ የተከሰተበት	1952	47
		በወሎ የተጀመረው የርሃብ እልቂትም በኮረምና በማይጨው የተባባሰበት	1965	34
		ሀ.ወ.ሒ.ት የተመሰረተበት	1967	32
		የአንጥጮ ዘመቻ /በደርግና በወያኔ የነበረ ጦርነት/	1968	31
		በቀይ ሽብር ምክንያት በሕጃራ /ራያ ዓዘቦ/ የሚገኙ ታዋቂ ሽህ ባዱቅ የሞቱበት ወቅት	1971	28
		አቶ ሰለሞን ግርማይ ፅዮን የሞቱበት ዓመተ ምህረት	1971	28
		ሕዝባዊ ሃርነት ትግራይ በማይጨው እንቅስቃሴ የጀመረበት	1973	26
		በርሃብ ምክንያት የትግራይ /ራያ/ ህዝብ ወደ ሰፈራ የሄዱበት ዓመት	1977	22
		ሁለተኛው ድርቅ በትግራይ	1977	22
		የሀ.ወ.ሒ.ት ና የደርግ ውጊያ ማይጨው	1980	19
		የሃውዜን ድብደባ	1980	19
		ህወሃት አዲግራት የገባበት	1980	19
		የአይጥ ዘመቻ	1980	19
		ደርግ ከማይጨው ወደ ሽከማጃ የገባበት/የሸሸበት	1981	18
		ደርግ ከትግራይ ጠቅልሎ የወጣበት	1982	17
		የአድዋ ምድማር ግድብ የተሰራበት	1988	11
		የአክሱም ዋልታ ኢንዱስትሪ የተሰራበት	1988	11
		የአልመዳ ጨርቃ ጨርቅ የተሰራበት	1989	10
		የአክሱም አየር ማረፊያ የተሰራበት	1992	7
		የአክሱም ሀውልት ከሮም ወደ አገሩ የተመለሰበት	1997	2
2	አፋር	ልጅ እያሱ በአፋር በኩል ወደ ውጭ የወጡበት	1900	99
		ሱልጣን ያዬ መሐመድ የአውሳሽ አውራጃ ገዥ የሆኑበት	1901	98
		ሱልጣን ያዬ መሐመድ ገዥነታቸውን የጨረሱበት	1917	82
		ሱልጣን መሐመድ ያዬ ገዥ የሆኑበት	1918	81
		ሱልጣን መሐመድ ያዬ ገዥነታቸውን የጨረሱበት	1935	64
		ሱልጣን አሊሚራህ ሀንፈሬ ገዥ የሆኑበት	1936	63
		አማካሪ ግህሌ በንጉሣዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ተልከው የመጡበት	1942	57
		በሰርዶ የመሬት መንቀጥቀጥ የደረሰበት	1961	38
		ሱልጣን አሊሚራህ ሀንፈሬ ገዥነታቸውን የጨረሱበትና በመንግሥት ለወጥ ምክንያት ወደውጭ ሀገር የወጡበት	1967	32

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
3	አማራ	የወሎ ዘመቻ	1912	87
		ራስ እምሩ ጎጃም የገቡበት	1925	74
		ጉታ-ፋግታ ጦርነት	1929	70
		እነ አስፋው ተሰማ በደብረ ማርቆስ የተረሸነበት	1929	70
		ደጃዝማች በላይ ዘለቀ ከጣሊያን ጋር ደጀን ላይ የተዋጉበት	1930	69
		ፊታውራሪ አድማሱ አለሙ ከፊታውራሪ ገበየሁ ጋር ገደማላ ላይ የተዋጉበት	1931	68
		አንበጣ አዊ ዞን በጣም ተንሰራፍቶ የነበረበት ጊዜ	1933	66
		አጼ ኃይለ ስላሴ ከድል መልስ ወደ አዲስ አበባ ሲመለሱ ኮሶበር ብለው የሰየሟት	1933	66
		የጨረቃ ጦርነት /ጣሊያን ከአርበኞች ጋር/	1935	64
		የሶማ ዘመቻ /ደጃዝማች በላይ ዘለቀ የተያዘበት/	1935	64
		የመሬት መንቀጥቀጥ በጉጃም ክ/ዓገር የደረሰበት ጊዜ	1935	64
		ደጃዝማች በላይ ዘለቀ የሞቱበት	1936	63
		የጎደባ ዘመቻ	1937	62
		የኃይሌ ደጀኔ አመፅ በግብርና ምክንያት	1938	61
		ራስ አበበ ወደ ጉጃም የመጡበት	1942	57
		ደጃዝማች አበራ ይማም ሸፈቱ የአገው ምድር ህዝብ ተዋግቶ እሳቸው ድል ተደረጉ	1942	57
		በካራቆሬ አካባቢ የተከሰተ የመሬት መንቀጥቀጥ	1951	48
		በአምበጣ ዘመን፡- ኩታራው አንበጣ እህሉን የበላበት	1951	48
		ኃይለስላሴ ጉብኝት ያደረጉበት ወቅት	1951	48
		የመሬት መንቀጥቀጥ የደረሰበት ጊዜ	1952	47
		በብቸና አውራጃ ድርቅና ረሃብ የተከሰተበት ጊዜ	1953	46
		የሰሜን ግብር ወደ ቤጌምድር በመጣሉ የተነሣ ውዝግብ	1955	44
		ዋናው አንበጣ /ትልቁ አንበጣ/ እህሉን የበላበት ዘመን	1955	44
		ድርቅ በደቡብ ጎንደር አካባቢ የተከሰተበት	1958	41
		በቅጥቃጥ ጊዜ /በኃይለስላሴ ዘመን መንግሥት ለሕዝቡ እርዳታ ይሠጥ የነበረው ቅጥቃጥ የሚባል እህል ነበር	1958	41
		የደዋራች ላይ በመሬት ሰፈራ የተደረገ ጦርነት	1960	39
		በአንድ ብር ከ50 ሳንቲም ግብር ጭማሪ ምክንያት የተደረገ ጦርነት	1960	39
		የአገው ምድር ህዝብ ቋሪት የዘመቱበት ወቅት	1961	38
		የፈንጣጣ በሽታን ፍሊጋ የመጨረሻ አሰላ	1965	34
		ጀኔራል ነጋ ተገኝ ደርግን አትቀበሉ እያለ የቀሰቀሰበት	1967	32
		ድንቃ ሲቃጠል፡- በደርግ ሠራዊት የድንቃ ጨርቆስ ቤተክርስቲያ የተቃጠለበት	1967	32
		የቀኝ አዝማች ስሜኔህ ደስታ ጦርነት/ብዙ ህዝብ ያቀቀበት፣ ብዙ ቤቶች የተቃጠሉበት	1967	32
		የአድማሱ በላይ ዘመቻ	1968	31
		ኢ.ህ.አ.ፓ የተመሰረተበት	1968	31
		የወረታ ወልድያ መንገድ ሥራ	1969	30
		በጉግሣ ጦርነት ጊዜ ፡- ጉግሣ በሚባል ጦር መሪ አዛዥነት የደሀና ሕዝብ ደርግ ላይ አምጾ ሠቆጣ ወረዳን ይዞ ኮረም ድረስ የተዋጋበት	1969	30
		የራዛ ዘመቻ/በሰሜን ኢትዮጵያ የተደረገ ጦርነት/ በዘመቻው የተካፈሉት የጦር መሳሪያ ያመጡበት	1969	30
		አርአያ ተገኝ በደርግ ወታደሮች በዋርካ ላይ ሲሰቀል	1970	29
		የመጀመሪያ መሬት ክፍፍል የተደረገበት	1971	28

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
		የዝብስት ዘመቻ /ቀኝአዝማች ስሜነህ ደስታ፣ ፊታውራሪ አውደው አበሻ ከመንግሥት ጋር ጦርነት ያደረጉበት/	1971	28
		በአይጥ ዘመን ጥሩ ምርት ተገኝቶ ግን በአይጥ ተበልቶ ህዝብ የተሰደደበት	1980	19
		የደቡብ ወሎና የሰሜን ወሎ አስተዳደር በተናጠል ተቋቋሙ	1981	18
		የቅርብ ሠዎች የማሽላ ዘመን	1981	18
		አየር ሠቆጣን አሥራ አንድ ጊዜ የደበደበበት ጊዜ	1981	18
		ኢ.ህ.አ.ዴ.ግ የወልዲያ ከተማን ተቆጣጠረ	1982	17
		የገመድ ጊዜ ፡- መሬት በገመድ ተለክቶ ለአርሶ አደሩ የተካፈለበት	1983	16
		በትግሉ ጊዜ /በሚኒሻ ዘመን/ የኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት የተካሄደበት እና ጦር ሠራዊት ከዋግ ኸምራ ተመልሞሎ በብዛት የተሸነበት	1989	10
4	አሮሚያ	የሊበን ኩሴ ሊበን የገዳ ዘመን የጀመረበት	1905	94
		ርስት የተከፋፈለበት ዘመን /በወለጋ/	1906	93
		ልጅ ኢያሱ አርሲ የገባበት ዓመት	1912	87
		የፈንጣጣ በሽታ ዓመት /አርሲ/	1913	86
		የአፍሮ ጌዶ ሊበን የገዳ ዘመን የጀመረበት	1913	86
		በነጆ ዙሪያ ቁፋሮ የተደረገበት	1914	85
		ደጃዝማች ኩምሣ ሞረዳ የሞቱበት	1916	83
		የቡሌ ደበሶ ቡሌ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1921	78
		አባጅፋር አባሞጎል የሞቱበት	1926	73
		የሱዴ ሱልጣን የዝዙበት ዓመት	1928	71
		የአጋ አዲ ዶዮ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1929	70
		አባዴራን ጣሊያኖች የወሰዱበት	1930	69
		የሳንሌ ጦርነት /ኢሉባቦር/	1933	66
		የፍጹራ ቁንባቤ ጦርነት	1933	66
		የጉዮ ቦሩ ገልማ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1937	62
		ሁሴን ዶርሞ(ፋኖ) የሞተበት	1938	61
		ፊትአውራሪ ማሚዮ ፓርላማ የተመረጡበት	1941	58
		ኃይለ ሥላሴ ኢሉባቦርን የጎበኙበት እንዲሁም የታወቀ የረሀብ ዓመት	1943	56
		የአባ ጦኔ ዘመቻ /በወለጋ/	1945	54
		የመጸ ገልማ ቶሬ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1945	54
		ገረሱ ዱኪ መንገዶችን አወጡ	1947	52
		ኃይለ ሥላሴ ወለጋን የጎበኙበት	1953	46
		የጀልዴሣ ሊበን ጉዮ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1953	46
		ቀን የጨለመበት ዓመት /አርሲ/	1954	45
		አሜሪካኖች በኢሉባቦር ትላልቅ ድልድዮችን ሰሩ	1954	45
		ስዊድኖች ት/ቤቶችን በኢሉባቦር መስራት ጀመሩ	1954	45
		ታደሰ ብሩ ደራ ላይ ከአርሲ ሽማግሌዎች ጋር የተወያየበት ዓመት	1956	43
		ዳንኤል አበበ አርሲን ያስተዳደሩበት ዓመት መጀመሪያ	1957	42
		መቼ የኢሉ ጠቅላይ ግዛት ዋና ከተማ ሆነች	1960	39
		የጎባ ቡሌ ደበሣ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1961	38
		የጂሎ አጋ አዲ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1969	30
		የቦሩ ጉዮ ቦሩ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1977	22
		የሞቻ ጦርነት (የመንደር ምስረታን በመቃወም)	1978	21

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
		አርሲ ውስጥ ሠፈራ መፍረስ የጀመረበት ዓመት	1980	19
		የቦሩ መጻ ገልማ የገዳ ዘመን የጀመረበት	1985	14
		የሊበን ጀልዴሣ ሊበን የገዳ ዘመን የገዳ አባቶች በትራ መንግሥት ሲለዋወጡ በዕድሜው አነሰተኛ የገዳ አባት ሲሆን በዚያን ጊዜ ዕድሜው 33 ዓመት ነበር	1993	6
5	ሶማሌ	የኃይለስላሴና የሼርክ ማርኬ ጦርነት	1956	43
6	ቤኒሻንጉል-ጉሙዝ	የማንጉ ዛፍ አሶሣ የገባበት ጊዜ	1895	104
		ሼህ ኢብራሂም መሀመድ በእንግሊዞች ተይዞ የተሰቀለበት	1901	98
		የፊታውራሪ አጥናፉ የወሰነ ክልላ	1923	76
		የሲት አሚና ሰይድ /የሼህ ሆጀሌ መጀመሪያ ሚስት/ በእንግሊዞች መያዝ	1928	71
		ሼህ ሙሣ መሐመድ የሸፈቱበት	1928	71
		የሲት አሚና ሰይድ ከስደት የተመለሱበት	1928	71
		እንግሊዞች አሶሳ የገቡበት	1929	70
		ደጃዝማች አሻፊ ሆጀሌ በጣሊያኖች ተይዘው የተለቀቁበት	1936	63
		የከብት እልቂት /የገንዲ በሽታ የገባበት/ በአሶሳ	1940	59
		የሼህ አልማህዲ መሀመድ አሚን ጦርነት	1954	45
		የሼህ ህሩን ጦርነት	1967	32
		የቤንሻንጉልና የኢህሐዴማ ጦር አሶሣ የገባበት	1983	16
		የቤንሻንጉል ጉሙዝ ብሄራዊ ክልላዊ መንግሥት የተቋቋመበት	1985	14
7	ደቡብ ብ/ብ/ሀ/ክ	የቅዳሜው ወረራ እና ሼህ አብዱል ቃሲም ጋሮሬ /የስልጤ ጀግና/ የሞቱበት	1900	99
		የደጃዝማች ከተማ ዘመን	1903	96
		የከተማዎች መፈጠር ሁላ፣ አለታውንዶ በራ፣ አዋሣ፣ ያዩ፣ ዳዩ፣ ማጀ፣ ወጅግራ፣ ለኩ	1909	90
		የቶጫ ቅ/ሚካኤል ቤተክርስቲያን የተመሠረተበት	1910	89
		የሐንቻ አመጽ /Itanicha Dirbbaa/ በወላይታ	1916	83
		ቶጫ ከተማን ወደ ዋካ ያዛወሩት (ደ/ወሰነ ደ/ገረሱን ያካትታል)	1917	82
		የሚሸኔሪዎች ወደ ወላይታ /ኦቶና/ መግባት	1919	80
		በሚሸኔሪ ዘመን- ኢሣ ላሊያ /በወላይታ/	1919	80
		የመሬት መንቀጥቀጥ	1923	76
		የይርጋለም ከተማ መመሥረት	1924	75
		የኮሌራ በሽታ የተከሰተበት	1926	73
		የጣሊያን ጦር ወደ ወላይታ መግባት	1929	70
		የጣሊያን ወረራ በዳውሮ	1929	70
		ወላይታ በጃንሆይ ሹማምንት መገዛት የጀመረበት -	1933	66
		የሲዳማ ፋኖ ፀረ-ጉልተኛ ትግል	1934	65
		የከምባታ ባላባት ፈታውራሪ በርገኖ ሞሊሦ የሞቱበት	1936	63
		የቡርጂ /በርጉዳ/ ሠፈራ የነበረበት	1936	63
		ሽልንግ ወደ ጌዲኦ የደረሰበት ጊዜ	1936	63
		የጌዲኦ ባላባት ወቴናቲ፣ አሰፋ ጩንቡሮ የተሾሙበት	1939	60
		ጋርዱላ የጠቅላይ ግዛት ዋና ከተማ የሆነችበት	1940	59
		ዋካ ከተማን ፊታውራሪ አበበ አውራሪስ ወደ ከጨ ያዛወሩበት	1941	58
		የዱራሜ ከተማ ምሥረታ በነ አጋፋሪ ግዴሎና በነ ዳና ደገሎ አስተባባሪነት	1942	57
		አበበ ገብራ ከከጨ ወደ ዋካ ያዛወሩበት	1945	54
		የወረርሽኝ ዘመን /ጋዶ ላይታ/ በኮንታ	1945	54
		ሐመር /ቡስካ የተዛወረበት	1947	52
		አዋሣ ከተማ መቀየስ	1948	51

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
		የአምበጣ ዘመን /ዳራይቭንካ በር/	1949	50
		ከሐመር ወደ አልጋ ከዚያም ጂንካ የተመሠረተበት /ገበያ ከባኮ ወደ ጂንካ የተዛወረበት	1949	50
		ፈታውራሪ ፡፡፡/መድሀን ቦጊቦ የየም መጨረሻ ንጉስ የሞቱበት	1949	50
		የዲራሼ ሆስፒታል የተቋቋመበት	1950	49
		የፀሐይ ግርዶሽ	1951	48
		የምችሌ ጦርነት	1952	47
		የጉራጌ መንገዶች ሥራ ድርጅት የተመሠረተበትና ሥራ የጀመረበት	1953	46
		ጌጫ ላይ የነበረው አውራጃ ወደ ማሻ መዛወር	1954	45
		የተክሉ ዩታ ፀረ-ጉልተኛ ትግል	1956	43
		ጋርዱላ የጠ/ግዛት ከተማነቷ ወደ ጨንቻ የተዛወረበት	1956	43
		የአሰሌ ወንጋባይኖ ጦርነት	1956	43
		አቶ ተፈራ ገ/መድሀን የሞቱበት /በየም/	1956	43
		አይሮኻላን ዴሎ የወረደበት /ያረፈበት/	1958	41
		አዜ ኃይለ ሥላሴ ሆግዕና የገቡበት	1959	40
		በከምብታ ጠበባሮ የተማሪዎች የልማት እንቅስቃሴ በጌታቸው ሻንቆ መሪነት	1961	38
		ከሶያማ ሃገረማርያም የመኪና መንገድ የተሰራበት	1961	38
		የአጼ ኃይለ ሥላሴ የገለበና ሐመር ባኮ ጉብኝት	1961	38
		በቡርጂ ሃይለኛ ድርቅ የተከሰተበት	1963	36
		የወላይታ ተማሪዎች አመፅ በሌቦች ላይ	1963	36
		አዋሣ የሲዳማ ዋና ከተማ የሆነችበት	1964	35
		አስፋልት መንገድ የተሠራበት	1964	35
		የጉልድያ ጭፍጨፋ በኮንታ	1966	33
		የውምሶ ሥርዓት መገርሰስ /የግ/ቀ/ኃ/ሥ	1967	32
		የዲራሼ ባላባት ሰማ ኃይለ የሞተበት	1968	31
		የዲራሼ ባላባት ልጁ ጅምሩ ሰማ የተሾመበት	1968	31
		አርሶአደሮች ወደ ጎጆብ ሰፈራ የሄዱበት	1968	31
		የሶማሌ ሠርጎ ገብ ቡርጂን የተዋጋበት	1969	30
		በደርግ ዘመን የሸፈቱ የኮንታ ባላባቶች ታድነው የተገደሉበት (እነ ባላጐዳ፣ጫካ ጐዳ)	1969	30
		የቆሬ አልቂት	1970	29
		ከሶያማ ያቤሎ የመኪና መንገድ የተሰራበት	1971	28
		የወታራራሣ ጦርነት ከደርግ ጋር	1971	28
		የቦርቻ ጦርነት ከደርግ ጋር	1971	28
		የበንሣ ጦርነት	1971	28
		መልካ ጃዊ ሠፈራ ጣቢያ የተቋቋመበት	1972	27
		በአማሮ ድርቅ የተከሰተበት	1973	26
		የጌሼ ጦርነት	1973	26
		የንግስት እሌኒ ሆስፒታል ምረቃ	1976	23
		መንደር ምሥረታ ከገማይ - ነደሌ	1976	23
		የኻሮቲስታንት ቤተክርስቲያን መዘጋት በወላይታ	1976	23
		የሰፈራ ፕሮግራም በወላይታ	1976	23
		የመንደር ምሥረታን በመቃወም የተደረገ ጦርነት /በሸካ/	1978	21
		የጉራቴፒ መንገድ መሠራት	1979	20
		ኢላ አውራጃ የሆነበት	1980	19
		መልካ ጃዊ ሠፈራ ጣቢያ የፈረሰበት	1983	16

ተ. ቁ.	ክልል	የተፈጸመው ታሪካዊ ድርጊት	ድርጊቱ የተፈጸመበት ዓመተ ምህረት	ድርጊቱ ከተፈጸመበት እስከ 1999 ዓ.ም ድረስ ያለው ዓመት
		የሲ.ህ.ዴ.ድ ምስረታ	1984	15
		የዘላን ወጊያ/ቦድ	1984	15
		አማሮ የልዩ ወረዳነት ሕልውና ያገኘበት	1985	14
		ፍቺ የሲዳማ ዘመን መለወጫ በዓል እንዲከበር ተፈቅዶ የዞኑ በዓል ሆኖ መክበር የጀመረበት	1986	13
		አማሮ የRRSO መንገድ ተጠቃሚ የሆነችበት	1987	12
		በካፋ ዞን በሁለም ት/ቤቶች በካፌኖኖ ትምህርት መጀመር	1988	11
		ካፋና ሸካ ዞኖች አንድ ሆነው ካፋ ሸካ ዞን የሆኑበት	1988	11
		በካፋ ዞን በገጠር ሁሉም ወረዳዎች መሬት መለካቱ	1989	10
		የበደኔ ትልቁ ሺሆች ሸህ ሠራድ መክይ ሞት በአላባ	1989	10
		በቡርጂ የከተማ ስልክ አገልግሎት የተጀመረበትና የሶያማ ከፍተኛ 2ኛ ደረጃ ት/ቤት የተመሰረተበት	1989	10
		የመብራት አገልግሎት /የቡርጂ ከተማ/	1990	9
		በካፋ የወረዳዎች መለያየት /ወደ ቀድሞ መመለስ/	1993	6
		ካፋና ሸካ ተለያይተው ሁለት ዞን የሆኑበት	1993	6
		በቢጣ ወረዳ ወሽሮና ሾታ ቀበሌ የጎሳዎች ግጭት	1994	5
		የኮሬ ብሔረሰብ አባላት ከነጭ ሣር ብሔራዊ ፓርክ ወጥተው አቡሎ አልፈጩ ሠፈራ ጣቢያ የሠፈሩበት	1996	3
12	ጋምቤላ	ፍሞሊ የተባለች መንደር በሁለት የተከፈለችበት ጊዜ	1961	38
		ሀይለኛ ረሀብ በጋምቤላ የተከሰተበት ጊዜ	1971	28
		የባሮ ድልድይ ተሰርቶ የተጠናቀቀበት ጊዜ	1973	26
		የሱዳን ነጻ አውጪ ወደ ጋምቤላ ክልል መግባት የጀመረበት ጊዜ	1975	24
		የአቦቦ የመንግስት እርሻ የተጀመረበት ጊዜ	1976	23
		ሙጊ የተባለች የኦሮሚያ ከተማ ወደ ጋምቤላ የተጠቀለለችበት ጊዜ	1976	23
		ጎደሬና ዲማ ወደ ጋምቤላ የተጠቃለሉበት ጊዜ	1991	8
13	ሐረሪ	ሐረሪዎች በገንዘብ መገበያየት የጀመሩበት ዘመን	1920	79
		ቡቲጋ /የጣሊያኖች መኖሪያ መስሪያ ቤቶች/ የተገነቡበት	1950	49
		የአመሽና እንቅስቃሴ	1957	42